

0.,
rdam.

de COUPONS
LONGATIEN
koers. Beidagen

IT.

ersiteit gegeven,
aan wenschen te
en der faculteit
ekende, vóór of

Hebreusch:
che antiquiteiten
men, een afzon-
taal, waartuit zal
en Hebreusch
verpen allen, die
schen te worden
mnasium of voor

ue,
JER.

SIUM,

insdag 4 Sep-

alverstraat 154

JER.

DEK

VADERLAND

INSTERER.

AN DEN SCHRIJVER

K.

ten / 6.—

VENNOOTSCHAP

HANDEL

ORHEEN

& WORMSER.

pen, verschen:

Gerefor-

ging voor

ug,

PEN Jr.

is 25 Cent.

schrijfbaar.

RIEND,

FDE.

het Christelyk

OK

VIERSINGA.

STEELINK.

se druk.

se "

se "

binnenkort.

Je 1 0.25.

ZE VENNOOTSCHAP

EHANDEL

VOORHEEN

ER & WORMSER.

E & Co.,

richt 1878.)

VAN

Loog.

ogmeel.

eerende prijzen

enst der

l.

EDENIS

UBERT

SER.

ILUSTRATIEN.

nden / 1.—

VENNOOTSCHAP

HANDEL

ORHEEN

& WORMSER.

akkerij:

& BAKELS.

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1831. (Staatsblad N°. 124.)

Zondag 9 September 1900. N°. 1184.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentieën aan de ADMINISTRATIE. Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam.
Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden / 1.20, voor het Buitenland per jaar / 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonneeanten worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam.
Advertentie: van 1 tot 6 regels / 1.20, voor elke regel meer 20 Cent.
Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereen. 12 Ct. p. regel.

„Wij leven met Christus verborgen in God.”

Want zij zijn gestorven, en uw leven is met Christus verborgen in God.
Col. 3: 3.

Eens heeft de booze stem in Eden's hof gefluisterd: „Gij, o, mensch, kunt zelf als God zijn,” en in het luisteren naar die verzoeking ontstong de bron van allen gruwel en alle wee. Maar hoe zult ge dan staande houden, dat wie in Jezus ontsloep tot de ruste van het eeuwige zijn, dat immers Godes is, zou zijn ingegaan, zonder, vermetel en in hoovaardij, op den mensch daarboven een denkbeeld te willen toepassen, wat op aarde al zijn vrede verstoort heeft.

Boven tijd en vergankelijkheid, boven wisseling en verandering verheven te zijn, geen worden of verworden te kennen, en in het „Ik zal zijn die ik zijn zal” de geheimenis van zijn eeuwige wezen uit te drukken, — is het niet dat juist wat den Schepper van het schepsel, God in zijn majesteit, van ons, kinderen des stof, in onze broosheid onderscheidt? En is dit zoo, hoe zult, hoe kunt ge dan dezen goddelijken wezenstrekk op het nietig creatuur overbrengen, ook al is dat creatuur een uitverkooren, een begenadigde, een in Sion dat boven is, opgenomen en in het Vaderhuis ingeleid kind van God.

Is dit niet het Goddelijke met het menselijke, het menselijke met het Goddelijke verwarren? Ja, is het niet de hoogste zaligheid zoeken in wat Satan ons voorloog, en in wat vervloekt werd van God?

We laten den tusschenstaat nu rusten. We trekken de aandacht samen op de volinding, als God heerlijk in zijn heiligen zal zijn, en de laatste vijand zal zijn te niet gedaan.

We nemen nu degenen die in Christus ontslapen zijn, in het nieuwe Jerusalem, op de nieuwe aarde, onder den nieuwen hemel, nadat Christus het koninkrijk aan God en den Vader zal hebben overgegeven, en God zijn zal alles en in allen.

Dan eerst zal het volzaligheid zijn. En in die volzaligheid, zoo stelden we, is geen tijd meer, maar alleen eeuwigheid; geen wisseling, maar een eeuwiglijk zich gelijk blijven; geen verandering, maar in eeuwig ruste standhouden. Niet meer het streven naar een doel, maar het in zijn einddoel verzonken zijn. Geen jagen meer naar een ideaal, maar een bezitten van het Hoogste Goed. Nooit meer een worden van wat men nog niet was, maar wat men is, eeuwiglijk blijven. Voor niet één van Gods kinderen meer een zichzelf heiligen of een klimmen in heiligheid, maar eeuwiglijk in de ontvangen heiligheid genieten.

Maar juist dit alles, overschrijdt het niet de grens, die ons menselijke leven van het leven onzes Gods afscheidt?

Is het niet op den mensch willen overbrengen, wat alleen Gode, en den Christus, omdat hij zelf God is, toekomt?

Ook hier zij uitsluitend wat ons van Gods wege geopenbaard is, alle overpeinzing ten richtsnoer.

„Ons is nog niet geopenbaard, wat we zijn zullen, maar dit weten we, dat we Hem zullen gelijk wezen, want we zullen Hem zien, gelijk Hij is.”

„Wij zijn van Gods geslachte.”

Voor zijn heiligen die Hij op aarde achterliet, bad de Middelaar: „Vader, ik wil

dat waar ik ben, ook zij zijn zullen, die Gij mij gegeven hebt.”

„We zullen kennen, gelijk we gekend zijn, en we zullen God zien van aangezicht tot aangezicht.”

Onze naam zal zijn: „Volmaakt rechtvaardigen.”

Er zal geen jagen, geen drijven, geen streven meer zijn, maar een eeuwige ruste, een nimmer eindigende Sabbath voor het volk van God.

„God zal zijn alles en in allen.”

Er zal geen nacht meer zijn, en dus geen tijd noch overgang van oogenblikken, maar een eeuwige morgen.

Vlek noch rimpel zal meer de Bruid van Christus ontsieren.

Smetteloos rein zal het gewaad onzer heiligheid wezen.

Als vrucht van zijn eeuwige offerande zal Christus allen volmaakt voor God stellen.

Ons leven, dat nu met Christus in God verborgen is, zal dan met hem geopenbaard worden in storeloze zaligheid.

Zeg zelf, waar bleef dan nog plaats voor wisseling of verandering, voor vernieuwing of hooger ontwikkeling, voor overgang uit lagere in hoogere toestanden, voor een alsnog worden van wat niet reeds in onze volmaaktheid besloten lag?

En waar zoo God zelf in zijn Woord ons het eeuwige leven voorstelt, wie zal daar nog zeggen durven, dat het uitzien naar zulk een heerlijkheid het grijpen ware naar iets wat niet God ons toeziet, maar Satan ons voorhielt?

Ge begrijpt het niet, en ge verstaat het niet.

Het is het mysterie der eeuwigheid.

En dit kan niet anders, want hier zijt gij gestorven, en dat eeuwige leven, dat ge in kiem reeds ontvingt, is met Christus verborgen in God.

Maar juist daarom is het er, veel wezenlijker dan dat ge het zelf reeds in uw hand hieldt.

En daarom wordt ook u gezegd, dat ge nog een weinig tijds wachten zult, „want eerst dan, als Christus zal geopenbaard zijn, die nu leven is, zult ook gij met hem geopenbaard worden in heerlijkheid.”

Van „gelijk God te zijn,” is dan ook geen sprake.

Hier immers ligt de grens, dat God dit eeuwige leven niet zich zelf en in zich-zelf bezit, en dat wie in Christus ontslapen is, het alleen als genadegifte van zijn God ontving.

Den Zoon, niet u, noch uw ontslapene in Christus is het gegeven, het leven in u zelve te hebben.

Dit juist is van alle echte vroomheid het onveranderlijk kenmerk, dat wij ons leven niet in ons zelve zoeken, maar buiten ons zelve, in Christus.

Zeker, wie gedronken zal hebben van het water dat de Middelaar toereikt, het zal in hem worden tot een fontein, springende tot in het eeuwige leven; maar altoos afgeleid, altoos van buiten ons toegevloeid, altoos een ontvangen schat. Nooit voor ons de roem. Voor God alleen de glorie, en voor ons de nooit eindigende dankzegging, de lof en de aanbidding.

Der vaderen God ook onze Vader, en wij nooit anders dan zijn kinderen.

Hij, onze God, d.i. de oorspronkelijke majesteit, en wij nooit anders dan de dragers van zijn afschijnsel, de gesierden met zijn heilig beeld.

Hij van eeuwigheid tot eeuwigheid nooit anders dan het eeuwige zijn, wij ontstaan, die niet bestonden; geworden uit het niet, om tot het eeuwige leven op te klimmen; ingeleid tot een heerlijkheid, die haar steun en haar rustpunt nooit in ons vindt, maar eeniglijk in God.

Het is alzoo niet waar, dat de grens wordt uitgewischt. De grens blijft, de grens wordt verscherpt. Want niet nu, dan eerst zullen we verstaan, hoe heel anders de beker is dan de bron, omdat juist zoo in dien beker geen enkele druppel anders dan uit die bron geweld, schitteren zal.

Alleen de valsche grens gaat weg. De grens, die niet God van zijn kind, maar het aardsche van het hemelsche scheidt, en die ge juist daarom niet in den hemel moogt willen overbrengen.

Maar juist daardoor zal de ware, de nooit uit te wisschen grens eerst in volle klaarheid uitkomen.

Wij niets dan de aanbidders van zijn Majesteit, Hij de alleen, door allen en in alles Aangebode.

Zoo zou het ook buiten zonde geweest zijn, als de eerste mensch, door volbrenging van het gebod, uit het Paradijs in het eeuwige leven ware overgegaan.

Maar zoo is, en zoo blijft het, in nog veel klaarder en veel scherper zin, nu het uit zonde en ellende is, dat Goddelijk erbarmen ons tot heiligheid en heerlijkheid optrekt.

Immers nu treedt de Middelaar tusschen beide.

Nu is er voor ons, ellendigen, geen eeuwige leven, dan zoo we met Christus één plant zijn geworden.

Nu hebben we niet elk voor ons zelf, noch allen samen het eeuwige leven, maar alleen deel aan Zijn leven, zoo we Hem zijn ingelijfd, als leden van zijn heilig Lichaam.

Nu is het altoos in Christus, door Christus, met Christus.

Gij zijt gestorven, en uw leven is met Christus verborgen in God.

Amsterdam, 7 Sept. 1900.
Recensien.

Katholicisme en Protestantisme. Acht voordrachten van Prof. Dr. K. Furrer, vertaald door F. van Leeuwen. Ein. frad. Amsterdam. Van Holstema & Warendorf.

Achtereenvolgens worden hier tegenover elkander gesteld: 1. De grondbeginselen van het Roomsche Katholiek en het Protestantsch Geloof. 2. Rome's leer van den onfeilbaren Paus, den stedehouder van Christus op aarde, en die van Protestant, Jezus erkennend als hun eenigen Meester. 3. Maria als het ideaal van liefde en goedheid bij de Roomschen tegenover de Protestantsche opvatting van de barmhartigheid Gods. 4. De Roomsche-Katholieke priester en de Protestantische leeraar. 5. De Mis en het Avondmaal. 6. Het kloosterleven en de strijd eens Christens in de wereld. 7. Wat Rome antwoordt op de vraag: „Wat moeten wij doen, om zalig te worden,” en welk bescheid de Protestanten daarop geven. Eindelijk. 8. De Roomsche en de Protestantische beschouwing over het Sterven en het Hiernaams.

Het boek levert bewijs van Prof. Furrer's veelzijdige kennis van religie en afgodij, en ook wil het tot een gezond en oprecht godsdienstig leven verwekken.

De schrijver kiest telkens partij voor wat hij de Protestantische geloofs- en wereldbeschouwing oordeelt te zijn, maar daarbij onthoudt hij hem niet aan de onbevangeheid van oordeel, om ook billijk te waardeeren wat er edel is en goed in de beginselen en het streven van andersdenkenden; in dit geval de Roomschen. Niemand verwachtte echter in dit werk het

Protestantisme van een Luther, een Calvin en andere heroen der hervorming te zien getoekend. Zulk een Protestant is Prof. Furrer niet, en hij wil het ook niet zijn. Hij noemt zich dan ook een „vrijzinnig Protestant.”

Mijn hoofdbezwaar tegen deze studies is dan ook, dat zij als Protestantische geloofsbeschouwing voorstellen, wat historisch geoordeeld, geen Protestantisme is, al worden de aanhangers ervan dan ook met den algemeenen naam van Protestanten genoemd.

Prof. Furrer erkent o. a. niet de Heilige Schrift als het Woord van God; weet van geen plaats bekleedend lijden van Christus en van zijne volbrenging aan de gerechtigheid Gods, en leert de eenduidige behoudenis aller menschen.

Deze en andere beschouwingen, hier gehuldigd, strijden met de confessies, de historische bewijsstukken van de Protestantische leer.

Als de schrijver van dit werk dan ook als het grondbeginsel van het Protestantisme noemt „de onbeperkte vrijheid,” dan meen ik te mogen zeggen, dat dit een onjuiste en valsche voorstelling is.

Zeker heeft het Protestantisme allerwegen den strijd gevoerd voor de vrijheid van geweten, maar altoos met onderwerping aan de Heilige Schrift als het Woord van God.

Men denke aan Luther's geveleugeld woord: „Das Wort sollen sie stehen lassen.”

Voor de Boeren. Uitgave van het Christelijk Nationaal Boeren Comité.

De vacantedagen zijn de oorzaak, dat dit uitnemend boekje nog altoos in De Heraut onbesproken bleef.

Schrijver is de heer R. C. Verweijck, en zoo als uit den titel blijkt, is het uitgegeven door het Boeren Comité.

Het is met warmte, met bezieling geschreven. Ge legt het niet neer vóór ge het uitgelezen hebt. Hoe de Amsterdammers met de Boeren meegedeeld hebben, en in hun overwinningen en in hun tegenspoeden, dat is u hier levendig geteekend.

Voorts beschrijft het, hoe het Boeren Comité ontstond; hoe het de groote volksaankomsten organiseerde; hoe het kwam tot de verzending van bouffanten en polsmoffen; hoe het de Zuid-Afrikaansche gezanten Fischer, Wolmarans en Wessels in „Maison Stroucken” ontving, en hoe het optrad in de mislukte uitzending van Dr. Aalders naar St.-Helena.

Ten slotte geeft het nog een kort overzicht van de voornaamste gebeurtenissen uit den oorlog tot het bezetten van Pretoria.

Het werk is versierd met de drie goed geslaagde portretten van het Zuid-Afrikaansche gezantschap.

Wij bevelen dit kostelijk boekje ten zeerste aan; ook omdat de voordeelen der uitgave geheel ten goede komen aan het Boeren Comité, dat ook in zake de huisvesting van de Kaapsche ballingen wederom zoo uitnemend optrad. Het is verkrijgbaar gesteld bij den heer J. P. F. Weinsma, Spuistraat 31, Amsterdam. De prijs is f 0.50.

De Gouden Kandelaar. Christelijk Tijdschrift voor het Huisgezin. Streekt.

Enkele afleveringen van dit tijdschrift zijn reeds verschenen. Zij zien er frisch en, wat papier en druk betreft, goed verzorgd uit. De inhoud is zeer verscheiden. Elke aflevering bevat een mediatie over een Schriftwoord; verhalen; een rubriek „Uit het leven”; een Vragen- en Prijsraadsel.

Ik meen, dat dit Christelijk maandblad wel bij ons volk kan aanbevolen worden. Het wil iets geven voor jong en oud; de Schriftbe-schouwingen zijn gezond en degelijk. Hebbe de Gouden Kandelaar veel voorspoed op haar weg, en late ze haar licht steeds helderder schijnen.

WUMIKA.

Voor Kootwyls Scholen.

Ingekomen bij Dr. HOUTZAGERS: Van X. te S. / 10; van M. J. ter Haar te Joure, uit de collecte f 1.50.

Ingekomen bij den heer RIENSTRA te Koot-

wijkerbroek, van Dr. W. A. Dekker, Unie-gift f 1.50.

Ingekomen bij den heer D. HULLEMAN: Van Dr. J. van Haeringen te Gendersen (N.Br.), uit de collecte f 3; van het Best. der school te Elburg f 1; van N. N. te Putten f 5.

In hartelijken dank ontvangen.
D. HULLEMAN,
Kootwijk.
Penningmeester.

Officiële Berichten.

DEP. CORR. M.D. H. OVERHEID.

Deputaten van de Geref. Kerken voor de Correspondentie met de Hooge Overheid hebben, in gevolge het besluit der jongste Generale Synode, aan Hare Majesteit de Koningin op Haren verjaardag per telegram den volgende gelukwensch gezonden:

Mevrouw!

Op dezen voor U, Uwe doorlichte Moeder en het Volk heerlijken feestdag, brengen de Gereformeerde Kerken U eerbiedig hare dankbre huldje. Terwijl zij God den Heere danken voor den in U verkregen zegen, smeeken zij van Hem, ook Uwer Vadersen God, af rijke genade over U tot een lang, U waarlijk gelukkig, het Volk rijk gezegend en God verheerlijkend leven.

Nog op denzelfden dag werd een kort woord van dank ontvangen.

NOORDTJUI.

Classis Tiel.

De Classis Tiel heeft in hare vergadering van 29 Aug. 1900, gehouden te Zalt-Bommel, met algemeene stemmen tot den dienst des Woords toegelaten: Dr. G. Keijzer, Cand. te Kampen.

Namens de Classis,
R. VAN GIFFEN, Scriba.

Zondag jl. was het voor onze gemeente een gewichtige en blijde dag. Onze beroepen Leeraar D. J. Hartwigen, tot ons overgekomen, werd des morgens door Dr. Honig van Zeist tot zijn dienstwerk ingeleid, naar aanleiding van 2 Korinthe 5: 19 en 20. Des namiddags verbond onze geachte Leeraar zich aan de gemeente met de woorden uit Rom. 8: 33 en 34. Stelde de Heere Z.-Eerw. alhier tot zegen en vervulde Hij spoedig de ledige plaats te Harmelen.

Namens den Kerkeraad der Geref. kerk,
J. BALDER, Wz.

Broek op Langendijk, 4 Sept. 1900.

Heiden was het voor deze gemeente een dag van groote blijdschap. Nadat in de morgenure Dr. K. J. W. Koers onzen beroepen leeraar in zijn ambt bevestigde, tot tekst nemende Jes. 52: 7, verbond Z.E.W. Dr. A. Brouwer zich plechtig aan de gemeente met de woorden die wij lezen in Luk. 8: 18.

Een groote schare vulde beide malen ons kerkgebouw. De Heere stelde Zijn dienaar in onze zoo lang beproefde gemeente tot rijken zegen. Hij vervulde de wenschen, op dezen dag geuit, Zijn naam ter eere.

Hartelijk dank aan allen, die in de vacature onze gemeente hebben bijgestaan.

Strijen, 26 Aug. 1900.

Namens den Kerkeraad.

P. S. Vooraant is het adres onzer gemeente: Dr. A. Brouwer.

Buitenland.

Duitschland. Voortdurende sympathie voor de Boeren. Een handschoen toegeworpen aan de Kerk.

Het verheugt ons dat in Duitse Christelijke kringen de stemming steeds goed gezind blijft voor de Zuid-Afrikaansche republieken. Men had kunnen verwachten, dat het vermoeden van den Duitschen gezant in Peking, de moord gepleegd op honderden zendelingen in China en

ken geve door hun te spreken van de vreeze Gods, de liefde van Jezus Christus, den ootmoed, de liefde.

Niet slaven, die dikwijls onwetend of goddeloos waren, moesten de kinderen opvoeden, maar de ouders zelve. De eerste opvoeding beval de kerk der moeder aan; de vader kan door zijne werkzaamheden buiten's huis er niet alle aandacht aan wijden, die het vereischt. Bovendien is de moeder door hare grootere teederheid en lankmoedigheid meer geschikt om in de kinderlijke siele godsdienstige gevoelens op te wekken. De heidensche zedeleeraren hebben dezen invloed der moeder niet gekend; van de opvoeding der dochters door haar hebben zij niet gewaagd. Christenen als Chrysostomus en Hyronimus, wezen de moeders op hare roeping hunne dochters in alle tucht en eerbareidheid op te voeden en ze te vormen tot goede echtgenooten en huisvrouwen. Tot op de zonen oefende de christelijke moeder haren invloed. Terwijl het heidendom den zoon dadelijk onttrok aan zijne moeder, om hem op te voeden in leer- en oefenscholen van den Staat, stelde de kerk hem in zijn eerste levensjaren onder de hoede der moederlijke teederheid. Niet weinigen van de beroemde kerkleeraars zijn, naar den mensch gesproken, geworden wat zij waren door de opvoeding hunner vrome moeders; de geschiedenis gewaagt van Monica, de moeder van Augustinus, van Nonna, de moeder van Gregorius van Nazianze, van Anthura de moeder van Chrysostomus.

DE GAAY FORTMAN.

De kerk van Christus, de broutu en het huisgezin.

V.

De heidensche vader wilde alleen van zijn kind weten, als het beloofde een flink en rustig burger te worden en hij zelf niet te arm was, om het op te voeden; hare zijds ontloeg zich de heidensche moeder van de vrucht harer maar al te dikwijls misdadige liefde door het te vondeling te leggen. De Christenen keurden van het begin af deze barbaarsche gebruiken af; aangedreven door hare warme bezorgdheid beschermde de kerk de kinderen, omdat het koninkrijk hunner was; zij eerbiedigde de menselijke natuur tot in het kind, dat het daglicht nog niet gezien had; wanneer het geboren was, moest het 't voorwerp der teederste zorg van de ouders zijn, wat zijn lichaamsgeestel mocht wezen. Kinderen doodden noemden de kerkvaders het werk Gods vernietigen. „God, die den persoon niet aanneemt, die dien niet beoordeelt noch naar zijn uiterlijke verschijning, noch naar hunne liefde, is de vader van alle leven, hoe onvolkomen dit mocht wezen.”

Niet minder gruwelijk achtte Jezus' kerk het van ouders her de kinderen te vondeling te leggen. De Christenen gipten dit met kracht in de heidensche maatschappij; Justinus Martyr zag er in een der bewijzen van de ver-

harding der harten door de afgodij; want al wijdde zij de kinderen niet ten doode, ze verlaagde de menselijke natuur, daar die kinderen, welke opgenomen werden, meestal bestemd werden voor de schande of de slavernij. Honderd vijftig jaren na Justinus verheft Lactantius zich met wesprenkende taal tegen dit gebruik, dat diep geworteld was in de zeden der ouden: „Niemand beelde zich in, dat de vaders het recht hebben, hunne pasgeborenen kinderen te laten sterven; 't is een der grootste gruwelen, want God doet ze geboren worden voor het leven en niet voor den dood. Toch zijn er menschen, die meenen, dat zij hun kinderen niet ontreinigen, wanneer zij aan wezens, die nauwelijks het aanzijn hebben ontvangen, het leven ontnemen, dat zij hun niet gegeven hebben. Verwacht niet, dat zij het bloed van den vreemde zullen sparen, als zij hun eigen niet sparen. Zeker zijn deze menschen diep bedorven. Wat zal ik zeggen van hen die hunne kinderen te vondeling leggen? Kan men voor onschuldig houden hen, die hun eigen ingewanden aan de honden voorwerpen en ze doodden op wreeder wijze, dan wanneer zij ze wogden? Wie kan er aan twijfelen dat goddeloos is hij, die zich verlaat op de liefde van anderen? Zelfs al wordt de vondeling door iemand opgenomen, die hem voedt, dan nog is de vader schuldig dat hij zijn eigen bloed aan de slavernij of de prostitutie ten prooi heeft voorgeworpen. 't Is beter zijn kind te doodden dan te vondeling te leggen. 't Is waar, dat die moordenaars klagen over hunne armoede, en voorwenden, dat zij niet genoeg hebben, om hun gezin op te voeden; alsof da goederen dezer wereld het eigendom waren van hen, die ze bezitten; alsof God niet dagelijks den rijke arm maakte en den arme overvloedig schonk. Indien iemand te arm is

om kinderen op te voeden, moet hij niet trouwen; dat is beter dan met schennige handen het werk Gods te verstoren.

Niet alleen voor wettige kinderen moest gezorgd worden, maar ook voor hen, die in echtbreuk of hoerij geboren waren. Als schepselen Gods staan zij onder zijne hoede en zijn bij gevolg de liefde der kerk waardig.

De kinderen hebben zielen, waarvoor de ouders verantwoordelijk zijn; op dezen valt het verwijt terug, als hun kroost verloren gaat. De oude en onbegrijpbaardheid van den Romeinschen vader moest plaats maken voor een gezag, dat door de liefde is verbonden; een vader moet zijn kind beschouwen als hem gelijk staande in betrekkenis voor het leven. Natuurlijk moest hij hem leeren eeren en gehoorzamen, maar niet door hem te behandelen als een slaaf. Door hem Gods geboden te leeren kennen en liefhebben zou hij hem brengen tot onderwerping aan den wil der ouders.

Tot eene opvoeding naar den woode Gods maanden de kerkvaders en vooral Chrysostomus de ouders. Laatstgenoemde, wesprenkende tolk van de waarheid Gods, zag in het verzuimen van de christelijke opvoeding de oorzaak van het verval der wereld. Men bekomt zich, zeide hij, „om zijnen kinderen een goeden naam en fortuin na te laten, maar aan hun ziel denkt men niet; dat is een groote zonde, want het is zijn kinderen wijden aan den eeuwiggen dood en den ondergang der maatschappij bewerken.” Chrysostomus, en de andere kerkvaders met hem, zien alleen in de christelijke opvoeding heil; zij komen eraan houdend en met drang op terug. Zij verlangen, dat op een leeftijd, dat de wil nog buigzaam is, de kinderen in het goede spoor worden geleid en men hun goede indruk